

'Gemeenschapsboer' Louis Dolmans:

'We richten ons op de
terugkeer van de akkervogels'

'Kijk, hier staat Eeuwige Rogge op de akker, een oud ras dat volgens de overlevering jaar op jaar op dezelfde akker geteeld kan worden', vertelt Louis Dolmans van Doornik Natuurakkers. 'Het Louis Bolk Instituut betwijfelt dat, maar ik heb voor het derde jaar een veelbelovend gewas. Zie je hoe hoog de bolderik ertussen groeit? Zo hoog groeit bolderik niet uit zichzelf. Prachtig toch?' *Tekst en foto's: Andries Palmboom*

Louis Dolmans (64) is de boer en oprichter van Doornik Natuurakkers. Rond het gehucht Doornik, tussen Nijmegen en Arnhem, teelt hij onder Demeter licentie oude graanrassen, zoals Sint Jansrogge, Ebner spelt en Helios tarwe - hoofdzakelijk voor de BioBakker uit Ahaus, net over de Duitse grens. Daarnaast teelt hij lupine (Iris) en diverse oude graanrassen voor vermeerdering van zaadgoed.

Van oorsprong is Louis Dolmans geen boer, maar bedrijfseconoom. Hij heeft als leidinggevende bij de Rekenkamer en bij de provincies Noord-Brabant en Gelderland gewerkt. Hij was zelfstandig adviseur voor de overheid en recent bekleedde hij een periode het wethouderschap in zijn gemeente, Lingewaard. Ook is Doornik Natuurakkers van oorsprong geen boerderij. Het is een stichting die door Louis is opgericht. Doornik Natuurakkers heeft nu 25 hectare in pacht van Staatsbosbeheer en Bureau Beheer Landbouwgronden. Binnenkort groeit het areaal naar 100 hectare.

De hele setting wijkt nogal af van het traditionele begrip van boerderij. Met wat voor boer hebben we hier te maken? Tekent zich hier een nieuw concept van boeren af?

Natuurwaarden oogsten

De graanopbrengst blijkt voor Louis niet het belangrijkste product. Tijdens mijn bezoek gaat het daar nauwelijks over. Des te meer gaat het over traditioneel gevlochten hagen, akkerranden en natte gronden. Louis geniet ervan wat zich daar allemaal afspeelt: planten, bijen, kevertjes en vogels. Met aanstekelijke pretoogjes vertelt hij hoe

feilloos natuurlijke mechanismes ingezet kunnen worden voor een gezonde landbouw. Er is bijvoorbeeld een 'keverbank': een strook met een speciaal grasmengsel middenin de akker dat kevers aantrekt. Die kevers behoeden het graan voor teveel belagers. En zo wijst hij mij op tal van bijzonderheden.

Overduidelijk zijn voor Louis de belangrijkste producten: de ontwikkeling van natuurwaarden, biodiversiteit en een betekenisvol landschap.

Louis: "Ik groeide op in het Limburgse dorp Itteren. Daar ademde alles nog de boerengemeenschap. Ik was gek van vogels. Op mijn negende kende ik bij wijze van spreken al *Wat vliegt daar* uit mijn hoofd, toen de standaardgids over vogels. Ik kon niet begrijpen waarom er zoveel heggen moesten verdwijnen vanwege de ruilverkaveling. Eigenlijk wilde ik toen al boer worden. Mijn vader vond echter dat ik moest gaan studeren. Toen werd ik maar econoom."

"Tijdens mijn ambtelijke carrière kwam ik in een andere - technocratische - wereld terecht die ver weg stond van de natuurlijke samenhang die ik in mijn jeugd had ervaren. Let wel: ik heb mijn werk altijd met veel plezier gedaan, maar ik ben ook altijd mijn interesse in de natuur blijven voeden. Ik zat in allerlei natuurorganisaties, zoals vogelwerkgroepen, Vogelbescherming Nederland en Sovon. Lezen deed ik ook. Lezen, lezen, lezen. Het boek *Van de stakkers van de akkers naar de helden van de velden*, geschreven door Olivier Dochy, was (en is) voor mij een grote inspiratiebron. Het gaat over akkervogels en biodiversiteit in relatie tot akkerbouw. Veel lezen doe ik trouwens nog steeds. Je vindt mij iedere avond achter Google, op zoek naar aanvulling van mijn kennis (een landbouwopleiding heb ik niet). Ook ben ik dan op zoek naar contacten, die mij verder kunnen helpen. Ik put daar zoveel plezier uit!"

Ja, contacten ... Tijdens onze rondgang passeren tal van de namen, werkgroepen, projectteams, samenwerkingsverbanden en overlegstructuren de revue.

Een wonder?

Ooit organiseerde Louis een test voor de managers waar hij leiding aan gaf. Als proef op de som deed hij er zelf aan mee. De uitslag was een eyeopener: verkeerde beroep gekozen. Je had boer moeten worden. Het duurde echter nog even, voordat het zover was. Louis: "In die tijd verdiende ik als adviseur goed. Daarmee heb ik de financiële basis gelegd voor mijn latere boerenleven."

In 2007 schreef Louis een brief aan alle instanties, die grond uit te geven hadden. Het was een gunstige tijd, want hier in de regio ging net een project van start: Park Lingezegen. Het was de bedoeling om tussen Arnhem en Nijmegen - een verstedelijkend gebied - een groen buffergebied te handhaven, met een mooi landschap en plattelandrecreatie. Park Lingezegen moest ook onderdeel van de Ecologische

Hoofdstructuur worden.

Louis: "Ik kreeg in 2010 15 hectare toegewezen. Het boeren kon beginnen! In 2012 kwam er nog eens 17 hectare bij. Nu, na de inrichting van het Park in 2014, beheert de stichting langs de Waal 25 hectare binnendijks. In 2015 komt daar buitendijks nog 70 hectare weidevogel- natuurgebied bij."

Een wonder?

Louis: "Ik moet eerlijk zeggen dat het hielp dat ik na jarenlang overheid goed op de hoogte was van de regels en de juiste wegen. Dat Doornik Natuurakkers een stichting is, helpt ook als je met de overheid te maken hebt."

Acute Boomplantdag

Op weg naar het land lopen we langs een lange haag. Louis: "Toen ik hier kwam wonen, jaren negentig, zag het er hier heel anders uit. De kleine akkertjes met hun historische oorsprong waren samengevoegd tot efficiënte, kale percelen met strakke sloten ertussen. Alle hinderlijke struiken en bomen waren verwijderd: betekenisloos landschap." "Deze haag hier is tien jaar geleden in één dag aangelegd door vrijwilligers. Ik was toen nog geen boer en beijverde mij voor herstel van het natuurlijke landschap door onder andere boomplantdagen te organiseren. Ineens stonden er door een bestelfout 3000 haagplanten op de verkeerde dag op mijn erf. Ze waren overtollig en moesten snel de grond in. Maar waar? En door wie?"

Ze konden er nog wel bij langs zijn akkers. Acuut werd via Louis' netwerk een ploeg van spontane boomplanters opgetrommeld en binnen een - gezellige! - dag stond er een nieuwe haag. Louis: "Bij problemen niet dralen. Gewoon doen! Daar geniet ik van."

Alle inkomsten naar de stichting

We lopen over één van de nieuw aangelegde fietspaden, die de landerijen toegankelijk maken voor recreanten. Deze paden zijn in eigendom van Staatsbosbeheer. Het beton is zo glad, dat rolstoelers er probleemloos over kunnen bewegen. Louis: "Ik wil graag dat iedereen kan genieten (en leren!) van wat hier aan natuurwaarden wordt opgebouwd." In de verte loopt een wandelaar ons tegemoet. Haar hond rent lekker om haar heen.

Voortstappend vraag ik Louis naar de verhouding tussen de stichting

en hemzelf. "Alles gebeurt onder de paraplu van de stichting in het kader van haar doelstelling: de terugkeer van akkervogels en het telen van oude graanrassen voor gezond brood. Voor de stichting doe ik allerlei werkzaamheden: van onkruid trekken en ander direct landbouwwerk tot subsidies aanvragen, vrijwilligers mobiliseren en educatieve projecten organiseren. Als die werkzaamheden geld opleveren, dan gaat dat geld naar de stichting, waar het besteed wordt aan de ontwikkeling van de natuurwaarden. Voor mijzelf hoef ik er geen inkomen uit te halen. Ik zit in een luxe positie, omdat mijn inkomen uit andere bronnen komt."

Dat roept de vraag op naar de continuïteit. Ik vraag hoe dat dan gaat in de toekomst?

Maar we zijn ter hoogte van de wandelaar gekomen.

"Wacht even", zegt Louis tegen mij en hij spreekt de wandelaar aan.

"Mevrouw, ik wil u vragen uw hond aan te lijnen."

Grote, verongelijkt vragende ogen: "???"

"Dit is mijn land en we ontwikkelen hier een broedgebied voor vogels."

"Maar ik ben juist zo blij dat ik hier kan wandelen. Mijn hond zal niets beschadigen."

"Toch moet ik u dit vragen. Ik mag het u ook vragen, want de regel is - ook in het buitengebied - dat je geen dieren loslaat op andermans land."

Verongelijkte blik blijft: "???"

Louis houdt voet bij stuk: "Ik mag mijn paarden toch ook niet in uw achtertuin zetten?"

Schoorvoetend doet de wandelaar haar hond aan de lijn.

Als we verder lopen zegt Louis: "Hier heb ik afspraken over gemaakt. Voor het geval hondenbezitters hardnekkig blijven weigeren, heb ik een direct lijntje naar de politie."

Een nieuw soort boer?

Was hier boer Louis zichtbaar? Of landheer Louis? Of bestuurder/gezagsdrager Louis? Kortom: wat voor boer is Louis?

"Ik voel mij beslist boer-eigenaar, eindelijk. Met die rol vereenzelvig ik mij en daar geniet ik van in mijn dagelijkse bezigheden op het land. Maar formeel gezien ben ik - slechts? - beheerder ten dienste van de stichting. Dat zou misschien een bescheidener opstelling van mij vragen, maar ik ben zo gepassioneerd door wat ik in het landschap wil bereiken! Dat kun je niet uit mijn persoon wegsnijden."

Zou hier de benaming *rentenier*-boer passen? Dat zou wel recht doen aan Louis' riant financiële positie, maar niet aan het feit dat hij zich belangeloos inzet voor een grotere zaak. Bovendien is er geen sprake van kapitaaluitbouw.

Subsidie-boer? Dat zou recht doen aan de diverse inkomstenbronnen, die Louis vaardig weet aan te boren, maar doet te laatdunkend denken aan het berekenend mee-eten uit de Nederlandse en Europese geldruif voor eigen gewin. Bij Doornik Natuurakkers dienen de subsidies hun maatschappelijk-ecologische doel.

Vergader-boer? Reken maar dat voor dit initiatief veel overleg nodig is, maar Louis overtuigt liever door te doen, dan door zijn gewicht te tonen in de vergaderzaal. "In de uiterwaarden, die in 2015 onder de hoede van de stichting komen, was het de bedoeling om ze als natte gronden een speciaal karakter te geven. Voordat er duur en langdurig onderzoek werd uitgevoerd om dat te realiseren, wilde ik eerst in de praktijk testen wat er gebeurde als er dag en nacht in bescheiden hoeveelheden water op werd gepompt. Zo kwamen we er op een goedkope manier achter, dat de bovenlaag te doorlatend was om het gebied nat te krijgen. Vervolgens hebben we het gebied zo hevig laten vollopen, dat de bovenlaag dichtsloeg. En ziedaar: het water zakke er niet meer doorheen. Gewoon doen! Dat is mijn devies".

Telefoon-boer? Het is zeker waar, dat Louis veel werk uitbesteedt.

Hij beschikt slechts over enkele kleine machines voor onderhoud van akkerranden, paden en heggen. Voor de groundbewerking, het zaaien en het oogsten werkt hij op een plezierige manier samen met collega bioboer André Jurius van De Lingehof in Hemmen, 20 km verderop. Voor veel van het handwerk kan Doornik Natuurakkers rekenen op een groep enthousiaste vrijwilligers uit de omgeving. Telefoonboer dus? Dat is zeker van toepassing, maar het suggereert een afstandelijkheid, die bij Louis ver te zoeken is.

Netwerk-boer? Dat komt al aardig in de buurt, want veel van wat Louis voor elkaar krijgt komt voort uit zijn actieve verbinding met allerlei mensen en instanties. In Bemmelen heeft hij van het 'Doorniks' Broodje' een bescheiden succes gemaakt, ondanks een zekere weerstand tegen het wat zwaardere en hardere brood. En ook: de opkomst bij het evenement *Toekomst Zaaïen* is ieder jaar weer overweldigend (rond de 100 zaaïers).

Daarom past misschien op Louis wel het beste de term *gemeenschaps-boer*? Klinkt eigentijds. Die term is trouwens van toepassing zijn op tal van hedendaagse landbouwinitiatieven. Maar heeft het in deze vorm toekomstkarakter?

Toekomst Zaaïen

Louis zit vol plannen en ideeën. Hij laat zich ontvallen, dat er nog minstens vijf plekken in de regio zijn waar dergelijke initiatieven kunnen worden opgezet, in de combinatie van overheid-boer-gemeenschap. Heel concreet zoekt hij naar een samenwerkingsverband, waardoor er op zijn 100 ha ook rundvee zal rondlopen.

Toch is het de vraag hoe dit kan renderen als er geen sprake is van gratis ter beschikking gestelde werkkraft, zoals bij Doornik Natuurakkers. Louis ziet een toekomst voor zich waarin de graanopbrengsten het arbeidsinkomen bekostigen, terwijl de natuurwaarden gehandhaafd blijven middels gemeenschapsfinanciering, ook al wordt daarop bezuinigd.

Louis: "Dat verdienmodel ben ik aan het ontwikkelen".

Daarna toch ook: "Laatst vroeg mijn zoon (hij heeft een goede medische baan) zich hardop af of hij - net als ik - eerder zou willen stoppen in dat beroep, om daarna hier in mijn plaats te treden."

Hoe dan ook: hier wordt de toekomst gezaaid. ☺

Stichting Doornik Natuurakkers

De Pas 4

6681 KC Bemmelen

0481 451111

Totaal areaal: 25 ha (groeit binnenkort naar 100 ha), gepacht van Staatsbosbeheer en Bureau Beheer Landbouwgronden

Gewassen op 16 ha: Sint Jansrogge, Ebner spelt, Helios tarwe, lupine Iris, diverse oude graanrassen voor vermeerdering van zaadgoed

Afzet: Biobakker

Overig areaal: bloemrijke akkerranden (3,5 ha), 5,3 km heggen (1,3 ha), fiets- en wandelpaden (0,6 ha), weiland met koeien en paarden van aangrenzende boeren (3 ha)

Toekomst Zaaïen

In de weekenden van oktober is iedereen van harte uitgenodigd om graan te komen zaaien bij Doornik Natuurakkers en een tiental andere BD-bedrijven in Nederland en Vlaanderen. Waar en wanneer? Zie www.toekomstzaaien.nl en www.toekomstzaaien.be.